

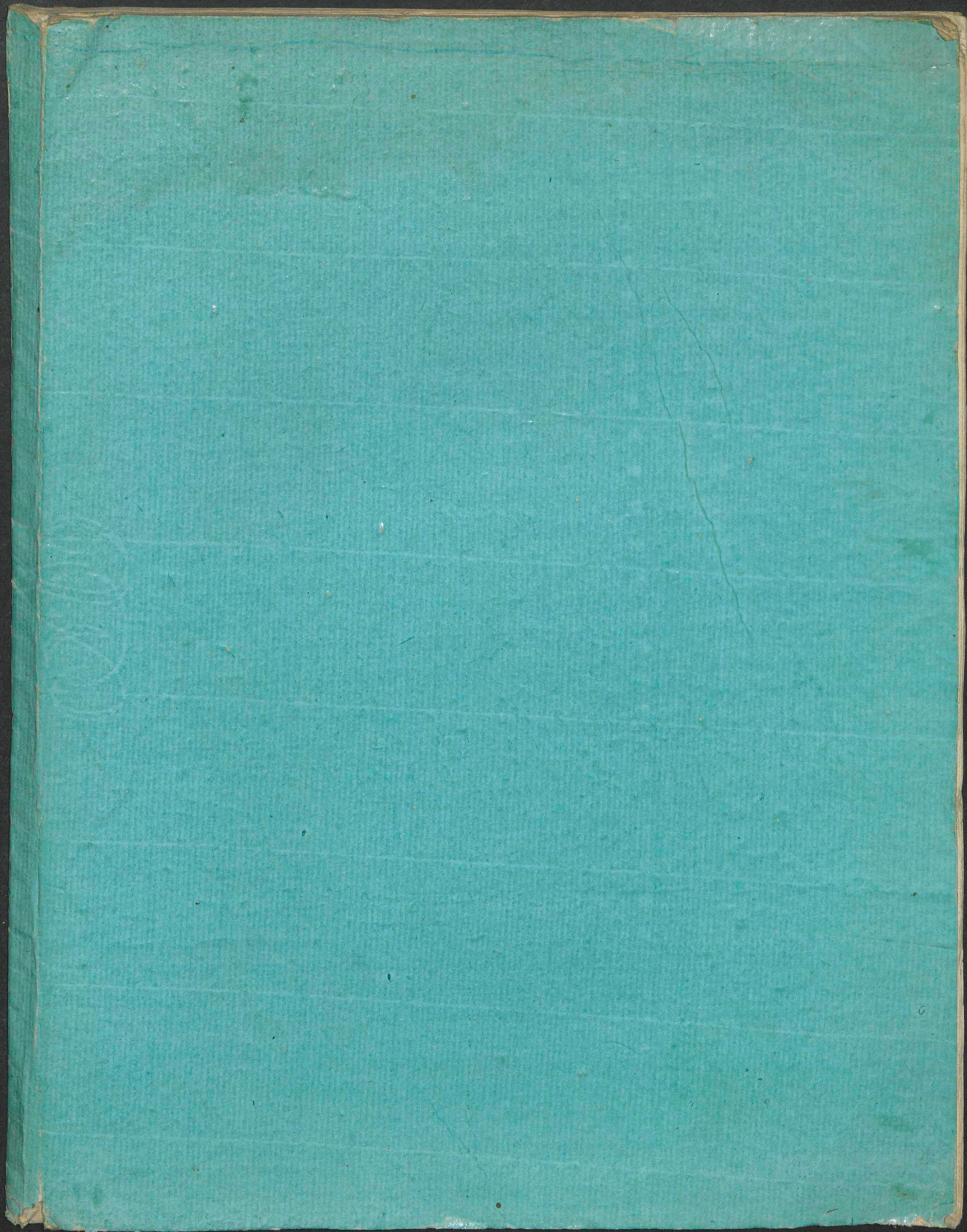
Detlev Heinrich Gustav Susemihl

De aquae frigidae vi et efficacia : Dissertatio inauguralis medica

Rostochii: Typis Adlerianis, 1818

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn100751003X>

Druck Freier Zugang OCR-Volltext

1811

1811

De
aquae frigidae vi et efficacia.

~~~~~

Dissertatio inauguralis medica
quam
Auctoritate ac Consensu illustris Medicorum Ordinis
in
Academia Rostochiensi
pro
summis in utraque medicina honoribus rite capessendis
publico eruditorum examini

submittit

Detlovius Henricus Gustavus Susemihl,
Suerino-Megapolitanus.

Rostochii
Typis Adlerianis 1818.

apud frigida vi et efficacia.

Discretio in medicina

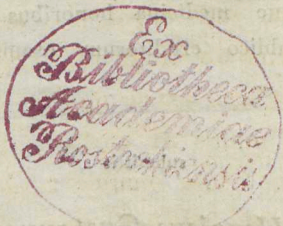
et

Auctoritate ac Consensu Illustris Medicorum Ordinis

in

Academia Medica

exemplis in utroque rebus capere debet

Discretio in medicina

Discretio in medicina

Prooemium.

Hippocrates medicinae parens, jam olim aquae frigidae vires atque virtutes cognovit, eaque multis in morbis usus est; neque minus *Galenus* et *Celsus* illas laudaverunt. Recentioribus quoque temporibus viri illustrissimi: *Hahn*, *Floyer*, *Ferro*, *Bergius*, *Theden*, *Herz*, *Boerhave*, *van Swieten*, *Fr. Hoffmann* et alii, simplex hoc remedium magni aestimarunt, quod e multis eorum de illo fluido commentationibus et e pluribus scriptorum eorum locis satis apparet. Vera hujus medicinali utilitas praesertim ab Anglicis, atque inter hos, a *Wright* ac deinde a *Currie* extra omnem posita est dubitationem. Hic nempe multis in morbis, praesertim acutis, aquae frigidae vires non solum omnino exploravit, sed etiam gravem mortiferumque typhum, multos, quanquam optima, fortissima et pretiosissima medicamenta essent adhibita, attamen necantem, feliciter ea superavit et remedii usum bene exposuit ¹⁾. Paulo post Germani quoque hoc medicamen-
justa exploraverunt diligentia, ita ut ejus excellentia ubique

¹⁾ Ueber die Wirkung des kalten und warmen Wassers in Fiebern und andern Krankheiten; 1ster Theil, übers. v. Michaelis 1801. 2ter Theil, übers. v. Hegewisch 1807.

fere agnoscatur. In quibus maxime laudetur ill. *Horn*, qui in nosocomio caritatis Berolinensi multos, a typho annis MDCCCXII et MDCCCXIII epidemice grassante correptos, aquae frigidae transfusionibus certae morti eripuit. Majore insuper laude dignus est, quia primus leve hoc remedium in gravissimo hoc morbo adhibere ausus est et multa incognita et fide digna de hac re nos edocuit ²⁾).

Ab hac brevi hujus remedii historia ad propositam me confero rem, quam ntilem et gravem existimabit lector benevolens, si multitudinem scriptorum de eadem excellentissimorum medicorum perlustraverit et magnos medicamenti fructus respexerit.

Aquam frigidam omnibus medicaminibus praestare, his quatuor demonstrare placet rationibus:

- I. In maximo morborum numero suluberrimum est medicamentum.
- II. Minimo vel nihilo constat.
- III. Semper atque ubicunque et cito adhiberi potest.
- IV. In nonnullis pertinacibus, vehementibus et saepius mortiferis morbis est longe efficacissimum remedium.

---

²⁾ Erfahrung über Heilung des ansteckenden Nerven- und Lazareth-Fiebers
v. E. Horn.

S e c t i o 1.

*Aqua frigida in maximo morborum numero saluberrimum est
medicamentum.*

In omnibus fere malis, et internis et externis, aqua frigida magno cum fructu utantur; hujus igitur opusculi fines transirem, si omnia et singula enumerare vellem mala. Satis erit, ea potissimum, quae praesertim hoc fluido superantur, proferre et auctores nominare, qui ejus mentionem fecerunt. Primo de ejus efficacia in morbis internis, deinde externis loquar.

A. Morbi interni.

1) Acuti.

a) Febris continua, praesertim typhus.

Externus internusve aquae frigidae usus in typho, et nervoso et putrido adeoque icterode et pestilentiali, saepius incredibilem habuit successum, quod recentiori tempore optime exploratum est, ut jam prioribus temporibus incognitum non fuit. Multa habent exempla auctores. *Galenus* enim ³⁾ atque *Celsus* ⁴⁾, qui vero de febre continua generatim loquuntur, potum gelidum bibi jubent. Memorabile exemplum *Baynard* ⁵⁾ enarrat: puella, vehementissima febre laborans et delirans, in Thamesin se conjuecit eo cum effectum, ut extracta et siccis vestimentis induta ad solita negotia redire posset, plane sana. Alia exempla *Foyer* ⁶⁾ commemorat, atque ab ipsa peste duos

³⁾ Meth. med. L. I. c. 16.

⁴⁾ De medic. L. III. c. 7.

⁵⁾ Foyer Psychrolisis or the history of cold bathing with an appendix by Edw. Baynard p. 226.

⁶⁾ ib. p. 232.

homines, qui deliriis atque aestu acti in flumen irrue-
rant, liberatos refert. Post hunc etiam celeberrimi viri:
v. Swieten, Kloeckhoff, Tissot, Kirkland, Grainger aliique
aquam frigidam in febribus continuis bibendam commendavere,
ac valde laudarunt. In febris maligna, pedes, scrotum et
praecordia aqua gelida lavari jubet *Theden* ⁷⁾, et se multos,
eosque agonizantes, eo modo curasse affirmat. *Sangez* ⁸⁾ tri-
ginta sex febris, summa cum debilitate, affectos eo sanatos,
quod nive tegebantur, testatur. *Cullen* ⁹⁾ in febris putrida aquam
frigidam maximis laudibus effert. Nostris temporibus Anglici
inprimis erant, qui in curando typho contagioso frigidis usi
sunt lotionibus, balneis et transfusionibus. *Wright*, in navi
Anglicana medicus, illo gravi malo ipse laborans amphoras
aquae marinae in caput infundi jussit et paulo post sanatus
est. *Cel. Currie*, medicus in urbe Liverpool, postquam amici
felix experimentum cognoverat, ipse experimenta ejusmodi
in epidemia typhi, in ea regione grassante, multa feliciter
fecit, et multorum vitam conservavit. Sic in Anglia et Scotia
et in navibus Anglicanis haec simplex febris istius perniciosae
curandae methodus nota et adhibita est, cui quoque in India
occidentali typhus ipse icterodes optime cedit ¹⁰⁾. In terra
quam dicunt continenti, cel. viri: *Joseph Frank* (Vindebo-
nae) ¹¹⁾, *Hirsch* (Baruthi) ¹²⁾, *Horn* (Berolini) ¹³⁾, typhum

⁷⁾ Neue Bemerkungen und Erfahrungen u. s. w. B. I. S. 135 — 145.

⁸⁾ In commerc. litt. nov. vide 1736. p. 153.

⁹⁾ Erste Anfangsgründe der practischen Arzneykunde. S. 203.

¹⁰⁾ V. et c. Currie über die Wirkung des kalten und warmen Wassers
u. s. w. B. I. und II.

¹¹⁾ Reise nach Paris und London und einem großen Theile des übrigen
Englands und Schottlands. Theil II. S. 290 — 295.

¹²⁾ Horns Archiv. B. IV. S. I. Nr. 3.

¹³⁾ Conf. Erfahrung über die Heilung des ansteckenden Nerven- und La-
zareth-Fiebers.

contagiosum simplici hoc fluido superavere cum eodem effectu, et si viri illi illustrissimi hoc in hoc malo remedium primum et praevalens denominaverunt, non nimis laudatum credidere.

b. *Febris intermittens.*

Quaquam aqua frigida in curanda febre intermittente non eandem, quam in typho, gloriam adeptam est, exempla tamen habemus non pauca, pertinax hoc malum frigidis feliciter esse fugatum balneis, transfusionibus, potionibusve. Ad avertendas febres intermittentes nihil efficacius *Huxham*¹⁴⁾ cognovit, quam crebriora balnea frigida, de quibus: *Hinc tandem*, ait, *didici, quantum potest tale remedium, ubi vix alia proficit methodus, idque nonnunquam in pertinaci quartana; novum hoc et inauditum, mihi vero probe expertum.* *Floyer* duorum aegrotorum memorabilem facit mentionem: Nauta quidam, quinque septimanas et supra gravi febre intermittente laborans, naufragium cum fecisset, natare cogebatur diutius; tandem in littus ejectus est, sensibus quidem carens sed postero die vere sanus. Alium, legimus, quartana vexatum, omnibus frustra tentatis, paulo ante paroxysmum fluvio se immersisse, deinde lectum petisse et sic largo erumpente sudore ab omnibus malis liberatum esse. Hac methodo, addit auctor, multae febres sunt funditus sanatae¹⁵⁾. *Lieutaud*¹⁶⁾ crebriores aquae frigidae potiones cortici chinae anteponit, illasque certius celeriusque, quam aliam methodum quartanis mederi affirmat. Puellam, quae, per tres menses quartana vehementer turbata, jam diu illo cortice usu erat sine successu, transfusionibus frigidis curatam *Currie* refert¹⁷⁾.

¹⁴⁾ Oper. P. I. p. 52. P. II. p. 32.

¹⁵⁾ Psychrol. p. 358. 365.

¹⁶⁾ Inbegriff der ganzen medizinischen Praxis. Theil I. S. 371.

¹⁷⁾ Ueber die Wirk. des kalt. und warm. Wass. B. I. S. 29 — 31.

c. *Variolae.*

Acutum hoc exanthema, antequam ill. *Jenner* vaccinationem invenerat, crebrum et perniciosum infantum fuit malum, quorum plures olim rapuit, donec, post *Sydenham* omnes medici dissuasores caloris erant, plures vero frigidas lotiones et potiones in hoc morbo suadebant. *Rhazes* jamjam ¹⁸⁾ in variolarum eruptione aquam nive refrigeratam pro potu dari, eademque cubiculum conspergi atque faciem, oculos et fauces, qua partes istae a pustulis servarentur, collui jussit. *Kirkland* et *Baynard* nonnullos variolis affictos et deliriis actos in aquam se praecipitasse, extractos autem melius sese habuisse et integram sanitatem adeptos esse, enarrant ¹⁹⁾. Se frigidis lotionibus, balneis et transfusionibus, in eruptione febris adhibitis, hoc morbi stadium levius reddidisse et contraxisse atque omnem morbi decursum sic mitigasse, *Currie* testatur ²⁰⁾.

d. *Febris scarlatina.*

Hic morbus saepe est tam levis, ut nullius medicaminis indigeat, sed sola vi naturae medicatrice, superari possit; saepe contra tam gravis et perniciosus fit, ut, omnibus frustra adhibitis medicamentis, aegrotorum multi celeriter pereant. Hic item aqua frigida salubres vires maxime ostendit et mortem, cito certoque minantem, avertere valet. Inter multos hujus rei testes ill. *Currie* solum nomen, qui tradit, se in urbe Liverpool, scarlatina putrido et maligno cum caractere epidemice grassante, balneis et transfusionibus frigidis plures aegrotos servasse, atque, istis morbi initio usum, malo saepe confestim obvenisse ²¹⁾.

¹⁸⁾ De variol. et morb. comment. &c. Maed. in lat. vers. p. 125. 140, 152.

¹⁹⁾ Psychrol. p. 228. 230.

²⁰⁾ Ueber die Wirkung d. kalt. u. f. w. Thl. I. S. 50 seq.

²¹⁾ Ueber die Wirk. d. kalt. u. f. w. Thl. I. S. 62 — 64. Thl. II. S. 1 — 128.

c. *Inflammationes et viscerum et partium externarum.*

In his omnibus, qui sunt omnium acutorum creberrimi et quorum curatio imperfecta multorum chronicorum causa est, salubrem aquae frigidissimae efficacitatem jam olim noverunt. Nam Hippocrates ²²⁾ eam in curando erysipelate non exulcerato valde commendat, ac Boeneken ²³⁾ erysipelas, imprimis habituale, lotione frigida saepius plane se extinxisse affirmat. Hic aquae frigidae utilitas in eo praecipue ponenda esse videtur, quod cutis sensibilitas minuatur, ejus tenuitas roboretur, et sic partes ad malum recipiendum minus aptae fiant; ut Marteau et Lieutaud ²⁴⁾, si recte capio, credere videntur. In excoriationibus infantum lavatio gelida optimum est remedium, Cel. viris Hahn, Floyer, imprimis Boeneken satis testantibus ²⁵⁾. Epithemata frigidissima inflammatas haemorrhoides coecas nisi semper omnino tollunt, saltem nimium ardorem et pruritum minuunt. Molestos perniones nil felicius praecavet, nil celerius meliusve curat, quam affectae partis in aquam glaciale immersio saepius repetita, vel frictio saepius diutiusque cum nive instituta; quod jam Tissot asserit ²⁶⁾, nunc quoque medicinae inperiti novere. In pedis inflammatione, incauta clavi resectione orta, frigidis post venaessectionem epithematibus summo successu usus est ill. Theden ²⁷⁾, qui alios etiam aquae gelidae vidit effectus. Medici Italici, ill. Sarcone testem adhibeo, in viscerum inflammationibus, e. gr. in pleuritide, epithemata frigida applicare soliti sunt ²⁸⁾. Nephritidem balneo frigidissimo bene curatam

²²⁾ Aph. 23. Sec. V.

²³⁾ Franks Sammlung. B. 5. Et. 24.

²⁴⁾ Synops. univ. prax. P. II. p. 235. 380.

²⁵⁾ Franks Sammlung. B. 4. C. 121.

²⁶⁾ Avis au peuple. p. 467.

²⁷⁾ Neue Bemerk. und Erfahr. B. I. C. 133. 145.

²⁸⁾ Geschichte der Krankheiten v. Neapel 1770. C. 208. 224.

esse, *Floyer* docet ²⁹⁾. In encephalitide gelidas post venae-sectionem transfusiones et lintea aqua frigida imbuta capiti admota omnibus medicamentis praestare, *Tissot* ³⁰⁾ et *Lieutaud* ³¹⁾ strenue asserunt. Ipse ego in nosocomio caritatis Berolinensi (*Charité*) saepius fui testis, gravem illum morbum hoc remedio egregie esse victum, quinque, ut numerem, vehementi cerebri inflammatione, spirituosorum abusu exorta, affectos solo hujus fluidi usu paucis diebus omnino sanatos vidi. In ophthalmiis frigidae lotiones sunt saluberrimae, nisi sint inflammationes, sic dictae, specificae, id est, nisi alii morbi e. gr. rheumatismus, catarrhus, syphilis, arthritis &c. ophthalmitidem excitaverint sed ea aliis causis externis, uti corporibus alienis, arenae pulvere, ligni et vitri assulis, in oculos sparsis, vel vi externa, uti ictibus et plagis, genita sit. Ophthalmia chronica, vasorum laxitate alita, fomentationibus frigidis optime, *Celso* teste ³²⁾, depellitur. Haec ipsa materia in *Richter*i bibliotheca chirurgica P. I. p. 176, disquisitione medici *Succici*, latius exposita est.

2) *Morbi chronici.*

a) Hypochondriasis et Hysterismus.

Internus aquae frigidae usus contra malum hypochondiacum ex sententia ill. *Fr. Hoffmanni*, illam inter optima remedia referre non dubitantis, vere utilis est. *Cel. Theden* ³³⁾ inveteratos hypochondriacos, qui per diem quadraginta duas aquae frigidae libras ebibere debebant, se curasse, et ipsum simplici hac methodo e molestissimo isto malo bene convaluisse commemoravit. De hysterismo idem valet. Multae mulieres

²⁹⁾ *Psychrol.* p. 114.

³⁰⁾ *Avis au peuple.* §. 61.

³¹⁾ *Synops. univ. prax.* T. I. L. II. Sect. II.

³²⁾ *L. I. C. V.*

³³⁾ *Neue Bemerk. und Erf.* VI. S. 133. 145.

nervorum debilitatem patientes, eadem ratione, corroboratae; auctore *Floyer*, plane sanatae sunt ³⁴⁾).

b. Convulsiones; tetanus, epilepsia, Chorea St. Viti.

Jam Hippocrates edocuit, convulsiones frigore levare et dixit, tetanum multis frigidis affusionibus nonnunquam solvi ³⁵⁾ *Avicenna* tetano correptos in aquam gelidam submergi suadet, quo plures servatos esse addit. *Valescus de Taranta* ³⁶⁾ narrat, se duos tetano afflictos eo curasse, quod viginti quatuor urcei aquae frigidissimae super collum et inferiora aegrorum membra effunderentur, dein aegroti ad ignem adlati inungerentur oleo. Tetani non vulneratorii, sed terrore vel refrigeratione nati, omnibus remediis frustra tentatis, optime transfusionibus gelidis superati. *Currie* testem habemus ³⁷⁾. Ad evitandam epilepsiam *Aurelianus* saepe natare suadet in aqua marina, et Anglici in hoc morbo balneorum frigidorum utilitatem bene experti sunt. Item cel. *Sauvages* vidit ³⁸⁾ epilepticum frigida aqua optimo cum successu perfusum. Cel. *Currie* epilepticam integram restituit eo, ut in aegrae caput, durante paroxismo, amphora aquae gelidae infunderetur; initio paroxismi mitigati sunt, postea desierunt omnino ³⁹⁾. Chorea St. St. Viti balneis frigidis plane sublatae tria habet *Floyer* exempla ⁴⁰⁾.

³⁴⁾ Psychrol. p. 255. 218.

³⁵⁾ Aph. 21. 25. Sect. V.

³⁶⁾ De Haen rat. med. P. X. p. 144.

³⁷⁾ Ueber die Wirkung des kalten Wassers u. s. w. Th. I. S. 290 — 294. 304.

³⁸⁾ Hist. de l'Acad. des scienc. de Par. 1739. p. 475.

³⁹⁾ Ueber die Wirkung des kalten Wassers u. s. w. B. I. S. 107.

⁴⁰⁾ Psychrol. p. 215. 377. 384.

c. Vesamiae.

Mania et universalis et partialis ac fatuitas atque moria aquae frigidae interne et externe adhibitae resistere minime possunt et ill. *Fr. Hoffmann* in his malis nihil melius nil efficacius aestimat. Multos mania furibunda vexatos ill. *The-den*, ut salitas haleces ederent, coegit, eosque, postquam magna excitata sitis unice creberrimo aquae frigidae potu extincta erat, ad valetudinem integram redactos esse ostendit ⁴¹). Hujus fluidi usus externus majoribus adhuc laudibus juste est ornandus, praesertim vero illud balneum, quod in lingua vernacula (*Sturzbad*) nominamus, ubi ex altitudine multorum pedum plures aquae frigidissimae urcei capiti infunduntur; vel pro ratione illud fortius (nostrum: *Sprigbad*), ubi per siphonem aquae radii in quendam capitis locum maximo, quo licet, impetu adpelluntur. *Floyer* mentionem facit duorum mente captorum, quorum alter, pileo nivis pleno capiti imposito, somno victus est placido; qua methodo repetita paulo post sanitas rediit; alter autem, postquam ex altitudine viginti pedum aqua gelida in caput erat demissa, per viginti novem horas dormiit et sic morbum plane vicit ⁴²). Maniacum quendam *Helmont* testatur, in lacum se praecipitasse, inde mortui similem extractum esse, mox vero bene valuisse et mente sana per octodecim annos vixisse. ⁴³). Multa his similia exempla in observatorum scriptis occurrunt ⁴⁴), adeoque furorem uterinum balneis frigidis curatum legimus ⁴⁵). *Michelotti* juvenem mente captum, facta phlebotomia, et potu et balneo frigidis, nec non aqua gelida ad caput impetuosè affusa bene restituit ⁴⁶). Nostra aetate hujus remedii excel-

⁴¹) Neue Erfahr. und Bemerk. B. I. S. 133. 145.

⁴²) Psychrol. p. 455.

⁴³) Oper. cap. dem. idea. p. 228.

⁴⁴) Avis au peuple §. 161.

⁴⁵) Psychr. p. 242.

⁴⁶) Histoire de l'acad. des sc. de Par. 1734. p. 42.

lentia tam aperta est, ut non solum illustrissimi scriptores, *Pinel*, *Hofbauer*, *Reil*, pluresque alii valde collaudent hoc fluidum, sed etiam in omnibus nosocomiis ad mente captos curandos bene institutis, aqua gelida omnique modo utantur. Ipse ego in nosocomio Berolinensi morbum mentis ea ratione tractatum et omnino sublatum saepius vidi.

d. Paralysis.

Inter alios *Hoffmann* affirmat, paralysin colica exortam frigidis magis quam calidis balneis sublatam ⁴⁷⁾. *Baynard* multos refert, qui amissum artuum usum recuperaverunt, vel frigido balneo utentes vel cataractae labentis ex alto aquae partem resolutam subjicientes ⁴⁸⁾. *Cel. Hahn* balneum gelidum. praesertim in ea valde praedicat paralysi, quae ex apoplexia relinquitur ⁴⁹⁾. *Mead* in paralysi, apoplexia enata, affectae partis commendat immersionem in aquam frigidissimam ⁵⁰⁾. *Schmucker* putat, in artuum resolutione, e capitis laesionibus adducta, fomentationes frigidas optimum remedium. ⁵¹⁾, *Van Swieten* ⁵²⁾, *Boerhave* ⁵³⁾, *Block* et alii simplex illud fluidum maximo cum effectum in paralysi adhibitum affirmant.

e. Syncope et asphyxia.

Hominem ex syncope nil citius nil tutius quam aquam gelidam, excitare inter omnes omnino constat; atque ex pluribus auctorum annotationibus clarius elucescit. *Tissot* testem habemus, syncopen, magno ortam aestu, bulneis frigidis optime

⁴⁷⁾ T. IV. Sect. V. O. 8.

⁴⁸⁾ Psychrol. p. 307. 455.

⁴⁹⁾ Siegm. Hahn über die Wirkung des kalten Wassers. S. 163.

⁵⁰⁾ Tract. de imper. sol. et lun. in corp.

⁵¹⁾ Chirurgische Wahrnehmungen. Th. I. p. 156.

⁵²⁾ Comment. T. III. §. 1069.

⁵³⁾ De morb. nerv. p. 602.

esse pulsam.⁵⁴⁾ Quantum in asphyxia neonatorum nonnullae aquae gelidae guttae in praecordia stillatae efficere possint, nemo est, qui nesciat. Hoc malum, vaporibus productum carbonum, aqua frigida optime sanari posse *Tissot*⁵⁵⁾ et *Bucher*⁵⁶⁾ docent. Ea vero, quam vehementissimum frigus gignit, asphyxia, nullis remediis melius quam aqua glaciale vel nive, multis peritis testibus, tollitur. *Hildanus* narrat, viatorem in itinero frigore riguisse, corpus ejus, in aqua glaciale positum, glacie esse obductum tenui, ipsum postea bene valuisse⁵⁷⁾. Notatu dignum *Tissot* commemorat, plures homines hiberno tempore quinque vel sex dies sub diu fuisse nec ullum vitae signum edidisse, nihilominus simplici hac methodo refo-cillatos esse⁵⁸⁾.

f. Haemorrhagiae.

Aqua gelida ad omnia sanguinis profluvia sistenda remedium est egregium, attamen non nisi in haemorrhagiis quas dicunt passivis adhibendam existimem. *Coelius Aurelianus* gravi epistaxi eo occurrat, ut spongiam aqua gelida repletam in os et supra faciem poneret⁵⁹⁾. *Van Swieten* eandem haemorrhagiam epithematibus frigidis scroto applicatis sustulit.⁶⁰⁾ *Galenus* jam ad internas haemorrhagias tollendas potum et fomentationes gelidas commendavit.⁶¹⁾ Licet in haemoptysi lintea aquis frigidissimis madida scroto imponenda suadet,⁶²⁾ et *Marteau* eundem sanguinis fluxum per idem remedium desinentem vidit. In sanandis haematemesi, haemorrha-

⁵⁴⁾ Avis au peupl. §. 161.

⁵⁵⁾ Journal encyclop. Juillet 1760.

⁵⁶⁾ Epist. in med. pract. p. 142.

⁵⁷⁾ De gangr. et sphac. c. XIII. p. 287.

⁵⁸⁾ Avis au peuple §. 481.

⁵⁹⁾ L. II. c. XIII.

⁶⁰⁾ Comment. T. IV. §. 1200.

⁶¹⁾ Rat. med. L. V. C. VI.

⁶²⁾ Synops. L. I. Sect. III. p. 162. 227.

gia uteri, nimio haemorrhoidum fluxu *Tissot* ⁶³⁾, *Tralles* ⁶⁴⁾, *Swieten* ⁶⁵⁾, *Vogel* ⁶⁶⁾, et alii maximam illius medicaminis utilitatem ostenderunt. Simplex hoc fluidum in omnibus externis sanguinationibus, ne modo maxima arteria percissa sit, optimum et usitatissimum esse stipticum nulli nesciunt.

g. Vomitus.

Quamvis plurima ad vomitum sistendum dentur remedia, omnia tamen saepius parum vel nil efficere quotidiana docet experientia: aqua vero auxilium gelida praebet. Quidam doloribus colicis vehementissime affectus, omnia evomuerat, aquae vero frigidissimae potu a malo statim liberatus est. ⁶⁷⁾ *De Haen* idem de coquo quodam enarrat ⁶⁸⁾. *Fr. Hoffmann* aquae gelidae potum aliis praestare putat medicaminibus, cum gravidarum plethoricarum vomitus minentur abortum, et sententiam hanc suam exemplis probat et illustrat ⁶⁹⁾. Pertinacis hystericarum vomitionis, potione aquae frigidissimae, vel glaciei devoratione tutius et celerius quam aliis medicaminibus domatae, Floyer multa adfert exempla. ⁷⁰⁾ Cel. *Vogel* in gravidarum vomitu, glaciem nominat efficacissimum remedium; item, in illis vomitionis ex artritide retrograda ortae, momentis, ubi omne auxilium perditum videatur, pilulas glaciales dandas et ipsa in cholera, ad vomitum sedandum, epithemata frigidissima abdomini admovenda atque aquam glaciale bibendam serio suadet. ⁷¹⁾

⁶³⁾ Epist. med. pract. p. 20. 24. 25.

⁶⁴⁾ De opio Sect. II. p. 29. 49. 50.

⁶⁵⁾ Comment. T. IV. p. 1202.

⁶⁶⁾ Praelect. §. 289.

⁶⁷⁾ Der Arzt. Thl. IV. p. 579.

⁶⁸⁾ Rat. med. T. IX. p. 187.

⁶⁹⁾ Med. syst. T. IV. P. 3. Sect. 2. c. 6.

⁷⁰⁾ Psychr. p. 115. 294.

⁷¹⁾ Handbuch der praktischen Arz. B. VI. p. 118. c. VI. p. 312. 320.

h. Tympanitis et meteorismus.

Combalusier in hoc flatulento abdominis tumore gelidas fomentationes se adhibuisse et potiones, optimo quidem successu, et multa sic mirabilia praestitisse commemorat.⁷²⁾ Ill. *Rust*, medicus Lugdunensis, refert, jam *Hippocratem* tumidum foeminae corpus triginta amphoris aquae frigidae perfundi jussisse eoque aegrotantem plane sanasse; ipsum duas mulieres, eodem malo laborantes, aqua glaciale interne atque externe largiter adhibita felicissime sanas restituisse. Nec minus *Tissot* periculosissimum meteorismum, in febris bilioso-putrida exortum, eodem modo et brevi tempore devicisse asserit⁷³⁾. Abdomen in typho putrido, paulo ante mortem, vaporibus terribili modo intumescens, multi nostrorum nive vel glacie obtegendum volunt, qua ratione perniciosissimum hoc malum interdum amotum contendunt; quotiescunque vero ipse in nosocomio hoc inauditum remedium in meteorismo, sub ultimum illius morbi stadium adveniente, viderim adhibitum, semper felix deerat effectus, semper miseri sunt mortui.

B. Morbi externi.

a. Vulnera.

In his nostrum simplex medicamentum inflammationem mitigat, omnino fere praecavet, distantia vulnerum labia celeriter conjungi sinit et ut sugillationes jam praesentes resorbentur efficit, quam ob rem cel. viri: *Schmucker*⁷⁴⁾ et *Pot* in capitis laesionibus fomentationes frigidas plus quam alia remedia valere existimant.

b. Ambustiones.

Quanta sit aquae gelidae hinc efficacia inter omnes constat; ejus enim usu dolores sedantur, inflammatio tem-

⁷²⁾ Pneumato-Path. p. 311.

⁷³⁾ Febr. bilios. Lausann. hist. p. 92.

⁷⁴⁾ Chirurgische Wahrnehmungen. Thl. I. p. 144.

peratur vel avertitur, curatio celerior fit. Quamvis haec omnia sint satis manifesta, paucos tamen ante annos, duorum artis medicae praeclare peritorum memorabile est motum certamen: alter, Halae, membra ambusta celerius et longe melius aqua gelida quam aliis medicinis sanasse, alter, Lipsiae, adhibito spiritu vini meliorem vidisse effectum affirmat. Cel. *Dzondi* vehementissimo animi studio actus, multorum thalerrum sponsione facta, in semet ipso medicaminis sui clarum praebuit experimentum.

c. Gangraena.

Frigidae lotiones quantum ad avertendum valeant sphacelum, tum optime apparet cum excoriationibus, praesertim in typho putrido obviis, gangraena imminet vel adest. Malum illud ipsum nostro remedio esse superatum *Celsus* ⁷⁵⁾ et Raymond, ⁷⁶⁾ testantur; hic tamen fortiora ac efficaciora adesse remedia negari non potest.

d. Ulcera.

Chirurgi nostri omnes cum prioribus illis *Hahn*, *Floyer*, *Schmidt* atque aliis in eo conveniant, in curandis ulceribus laxis, scrophulosis et scorbuticis aquam frigidam esse optimum remedium topicum; quo cum vero conjungenda sunt medicamenta interna, corporis cachexiae apta; fibrae enim laxae illa firmanantur, sundus, atque ichor purificantur. *Thedeni* involutiones in hisce malis merito collandantur, vires vero earum lavationibus frigidis simul adhibitis multo magis augentur.

e. Luxationes et contusiones.

Etiam si ossa luxata aquae frigidae usu nec levius nec celerius reponantur, quod quidem *Floyer*, *Schmid* et *Hahn* credere videntur; attamen fomentationes frigidae id possunt

⁷⁵⁾ L. V. c. XXV. n. 34.

⁷⁶⁾ Dissert. sur le bain aqueux simple p. Mr. Raymond à Avignon 1765.

praestare, ut ossium capita, cum ligamenta et reliquae partes molles articulationem cingentes magis roborentur, in cavitatibus suis retineantur et insuper sugillationes jam praesentes resorbeantur, nec non inflammationes forsitan accedentes vel citius removeantur vel omnino prohibeantur.⁷⁷⁾ Os, e cavitatae saepius excedens ad luxationem semper proclive est idcirco, quia partes molles, articulationem circumdantes et figentes, latius extenduntur, ergo valde relaxantur; hinc igitur van der Haar frigidas lotiones optima ad hanc dispositionem abolendam remedia aestimat. Theden⁷⁸⁾ et Schmucker⁷⁹⁾ omnes contusiones aqua gelida melius quam ulla alia methodo sanari asserunt; quod omnibus experimentis ita illustratum et notum est, ut adeo artis medicae imperiti illo fluido in ejusmodi malis saepius uti festinent.

f. Herniae.

In herniis infantum, quorum epidermis sic tenera est, ut ano fiant excoriationes, nihil efficacius esse, quam partium ramicem eingentium gelidas lavationes, medici concedunt omnes.

Non solum natu minores sed etiam majores hocce remedio solo a ramicibus liberatos *Floyer* testatur⁸⁰⁾. In herniis incarceratis inflammatisque, quales sint nivis vel linteorum aqua glaciali madidorum ad partes dolentes admotorum, vires, illi viri confirmant: *Heister*, *Theden*, *Schmucker*, *Monro*, *de Haan*⁸¹⁾, in primis ven. *Richter*⁸²⁾.

g. Prolapsus.

In prolapsu et vaginae et uteri et ani nullum est remedium fortius et efficacius aqua frigidissima, ac si habes, stiria

⁷⁷⁾ *Schwerdtner Medic. ver. univers. et Marteau* p. 124.

⁷⁸⁾ *Neue D. u. Erf.*

⁷⁹⁾ *Bermischte Schriften. Thl. I. p. 131.*

⁸⁰⁾ *Psychrolys. p. 121.*

⁸¹⁾ *Cat. med. T. IX. p. 211.*

⁸²⁾ *Von den Brüchen. Thl. I. c. 18.*

et glacie. Memorabile exemplum ipse vidi in nosocomio Berolinensi, ubi mulier molestissima enuresi, hysterolapsu ex orta laborans, hebdomadibus sex transactis a malis, glacie in uteram illata, liberata est.

Facile numerum morborum, in quibus curandis aqua frigida utilis est, augere possem; fini propositae haecce sufficiant. Id tantum addo, nulla forsán singula remedia ad tot morbos curandos, quot per hocce remedium tolluntur, adhiberi.

S e c t i o II.

Aqua frigida minimo vel nihilo constata.

Omnino quidem qualem utilitatem remedia minoris pretii habeant, per se patet, attamen nonnulla de eo his adjiciam. Omnis medici est, e medicamentis ea diligenter eligere, quae simplicissima et minimi pretii sunt, pretiosis vero efficacitate vel paria sunt vel praestant. Semper enim medicus vener. *Hufelandi*⁸³⁾ verba; „aegrotum solum esse pauperem,” respicere malit quam medicamina praescribere pretiosiora, quae statim forte, quamvis ut efficacia, in mente sint, vel quae inter aequae efficacia amet prae ceteris. Plures pauperes medicamenta majoris pretii emere nequeunt, medicorum auxilia petere ideirco non audent et, consiliis medicorum usi qui sanati fuissent, nunc pereunt. Instar omnium exemplum sumas ab aegroto typho laborante et methodo excitante ac roborante curato: duplici modo, tum tempore perduto, tum medicamentis pretiosissimis, (intelligo: moschum, vinum, corticem atque alia) omnia frustrata videt impensa. Insuper atque inprimis non obliviscamur, hocce malum mortiferum,

⁸³⁾ Pharmacopoea pauperum p. 3.

nostris temporibus saepius obvium, aqua frigidissima, quam citissime adhibita, vel omnino intercipi vel certe tempore breviori quam illa methodo funditus vinci. Veruntamen si huius simplicis fluidi usu aegrotorum plures quam excitante methodo perirent, ob minus remedii pretium illud huic praepondere non liceret; scimus vero, omnesque recentiores in eo conveniunt, hoc simplici medicamine plures, quam pretiosissimis medicamentis morti posse eripi. Idem valet de multis malis et acutis et chronicis.

S e c t i o   I I I .

Aqua frigida semper atque ubicunque et cito adhiberi potest.

Maximi, praesertim in iis, quae moram non permittunt malis, momenti est, medicamina quam citissime ad manus adesse. In urbibus, ubi plerumque pharmacopolium adest, rarius perturbamur, quamvis hinc quoque utile esse possit, ob gravius periculum auxilia statim sub manu habere; ruri vero degentes hac ratione sunt miserrimi, dum consilia et auxilia e longinquo petere coacti sunt, eaque in morbis, de quibus agitur, saepe tardius adveniunt. Exemplum sunt in promptu: quem syncope vel asphyxia correptum vides is, priusquam e longinquo adlatae medicinae adhiberi possent, periret, nisi aqua frigida felicissime ad esset. Quem frigore rigescentem vides, eum frustra pharmacopolii auxiliis serius adportatis in vitam revocare studebis: aqua gelida, vel si habes, nive, statim adhibitis, vitam, omnino conservari si potest, conservabis. Membra singula congelata forsitan majus accirent periculum, gangraenae fortasse indeque amputationis immineret periculum nisi, adhibito nostro medicamine, uti cito ideoque bene, occurreres. Herniae subito incarceratae et inflamatae periculum et dolores omni temporis momento increscunt et

tam celeriter progrediuntur, ut sphacelo jam nimis excessu nil nisi operatio habeat effectum: fomentationibus quam frigidissimis tempestive parti inflammatae adhibitis eo rem bene perduces, ut aegroti, in tergo, pulvinari sub regione sacra collocato, attractis ad truncum pedibus, jacentis viscera prolapsa in cavam normalem eo ipso relabantur. Ut inter alia haemorrhagiam uteri post partum commemorem, istud sanguinis profluvium, pauca temporis momenta diutius perdurans, certam puerperae mortem comminatur, adhibito contra statim nostro remedio, his momentis heroico, sistetur atque periculum depelletur.

S e c t i o   I V .

Aqua frigida in nonnullis pertinacibus, vehementibus et saepius mortiferis morbis est efficacissimum remedium.

Nihil est quo medicamento cujusdam excellentia clarius eluceat, quam si in malis mortem minantibus, pertinacibus, omni methodo et remedio resistentibus efficax se et salubre vere praebeat. Hanc esse aquae frigidae vim eo ostendam ut, nonnullorum malorum gravitate et pertinacia latius exposita, illius fluidi majorem quam cujuslibet medicaminis efficacitatem esse probem. Typhi, vesaniarum, haemorrhagiae uteri post partum et asphyxiae fiat mentio.

1.) Typhus praecipue contagiosus.

Quam vehemens, gravis, plerumque, dicam, mortifer hic morbus sit; quoties omni methodo et medicinae obstinate resistat, quam parum medicamenta pretiosissima et fortissima: moschus, ambra, camphora, phosphorus, opium, cortex peruvianus, vinum etc., qualibet ratione adhibita, praestent et omnes theoriae sufficiant, sat bene scimus. Solita methodo

valetudo tardissime redditur integra; semper multos typho aegrotantes esse mortuos omnis temporis praeteriti et nostri experientia docuit; nostrum vero remedium simplex vim exserit efficacissimam, morbum intra paucos dies, ad quantum usque, omnino intercipit, eoque utilissimum temporis compendium praebet. Sane, (ut, posthabitis adeo his vehementissima respiciamus typhi solum symptomata) calorem gravissimum, pulsum frequentissimum, deliria terribilia, torporem et cephalicam pertinacem, nullo alio modo quam frigidis balneis, transfusionibus in caput effusis atque ad occiput per siphonem admotis mitigabis et removebis. Id eo magis patebit si sequentia attendes:

Calor, qui ante aquam adhibitam secundum thermometri Fahrenh. scalum CVIII usque ad CX gradus ascendit, postea subito ad XC descendit;

Pulsus, per horae partem sexagesimam centies et vicies, immo centies et tricies pulsans, post balnea centies tantum vel nonagies, eodemque tenore diutissime pulsant;

Stupor iste ac deliria, ex quibus aeger cauterio actuali capiti applicato excitari nequeat et ubi corpus acus ictibus sine ullo sensu compungatur, transfusionibus cedunt frigidis; mens sana et sensus redeunt atque aegrotus medici quaestionibus recte respondere valet;

Cutis antea sicca fit humida, lingua antea arida et rigens fit humida et mobilis; oculi, antea fixi, omnia objecta observant, id quod cel. Horn optimum sanationis futurae in hoc morbo esse putat signum.

Quae si iterum parvi pendere velimus, attamen aquam gelidam idcirco remedium in typho esse praestantissimum, concedere cogimur, quod ea adhibita, typho contagioso epidemice grassante, pauciores quam solitis adhibitis medicamentis moriantur. Veritas hujus asserti eo satis apparet, quod Currie et secundum hanc alii Anglici, apte et tempestive hoc medicamine usi e quadraginta typho contagioso laborantibus

morte se amisisse nullum affirmant. Quibuscum postea Joseph. Frank, Hirsch, Horn consentiunt. Quotusquisque, qui aquae gelidae usum spernit, simili successu, optimis fortissimisque remediis adhibitis, gaudere possit?

2.) Vesaniae.

Nullum morborum genus tam memorabile est medicis et psychologiae peritis quam quod nominavi. Parum est, quod de natura hujus morbi scimus; anceps et tarda est curatio. Pauci vesani, omnibus exploratis remediis, ad mentis sanitatem reducuntur. Inter remedia, quae dicimus, physica; nullum omnino habemus, quod qualibet ratione sit efficacius, quod magis penetret et efficiat, quam aqua gelida. Nullum esse, persuasum habeo, antimoniacum, quod tam vehementer, tam universe coenesthesin excitet, animum tantavi conquasset atque alienet, quam balnea frigida. Quaecunque sint vesaniae, et mania universalis ac partialis, et moria et fatuitas: omnes aquae frigidae optime cedant. Quae et quanta sit animi perversitas, nullum ut homo sibi reddatur est efficacius remedium. Non solum plures veterum ⁸⁴⁾ sed multo magis recentiores medici in eo congruunt; in aliis praecipue Boerhave ⁸⁵⁾ maniacorum praecipitationem in mare et submersionem quam saepissime repetitam optimum esse remedium asserit. Cel. Horn non solum affirmat, medicum in mente captorum curatione balneis frigidis non posse carere, sed etiam omnino haec esse remedia optima, quibus solis ipse ejusmodi aegrotos saepius sanaverit, contendit. Coxius, Hoffbaur, celeberrimi de hac re scriptores, nostrum fluidum similibus verbis extollunt. Omnia tamen auctorum dicta excellentem hujus remedii utilitatem minus probant, quam quod, post saepius adhibitum hujus remedii usum, plures maniacos, quam antea, sanatos viderimus. Quod si meliori methodo medendi ex parte ad scribere velis, negare tamen non

⁸⁴⁾ Cels. L. I. c. 3. et Helmont de n. ideas. p. 228.

⁸⁵⁾ v. Swieten comment. T. II. p. 334.

potes, aquae frigidae vires fuisse efficacissimas. Ex indice sanatorum clare apparet, plures mente captorum in iis sanari nosocomiis, in quibus heroicum illud remedium adhibetur, quam in quibus negligitur. Quare censeam, omnia antimaniaca, quantus sit eorum numerus, qualesque sint eorum laudes, non iisdem tamen laudibus quam illud posse efferri.

3.) Haemorrhagia uteri post partum.

Hicce periculosus puerperae status, quo sanguis maximo cum impetu, fluminis instar, e vagina effunditur, qui partus adiutorem maxime perterret et puerperam mortis limini admovet, per pauca momenta perdurans certam mortem adducit. Ut subito sanguinis fluxus inhibeatur utique necesse est; nihil vero est, quod efficacius citiusve auxilium praestare valeat, quam aqua frigidissima, eaque ex amphoris assidue super abdomen infusa et in uterum continuo injecta. Quale sit fortissimum aliud stipticum: nunquam efficiet, ut uterus relaxatus et prope resolutus tonum recipiat seque contrahat. Optimi hujus remedii vires adhuc angere si velis, arenam linteo inclusam abdomini super uteri fundo imponas, urceosque aqua gelida repletos transfundas, et ultimum certissimumque, vel nullum habebis refugium.⁸⁶⁾ Ill. Kluge, partus adiutoris in nosocomio caritatis Berolinensi, testimonio gaudemus, nullum. nec vehementissimum, sanguinis profluvium uteri post partum sibi fuisse obvium, quod hac methodo non sit inhibitum. Similia nullum aliud praestabit medicamentum; nam internum omne tardius agit, externum non idem valet. Ut enim compressionem aortae solam referam, ubi pugno in uterum inducto maximus hic arteriarum truncus comprimi debet, illa majori urgetur difficultate, vel fieri omnino nequit, vel haemorrhagia periculosa neutiquam sistitur. Quantum vero sit periculum, quam subito opus sit auxilio, quam parum omnia medicamenta alia hic efficiant: aqua frigida, vel nihil aliud, praestabit quod cupis.

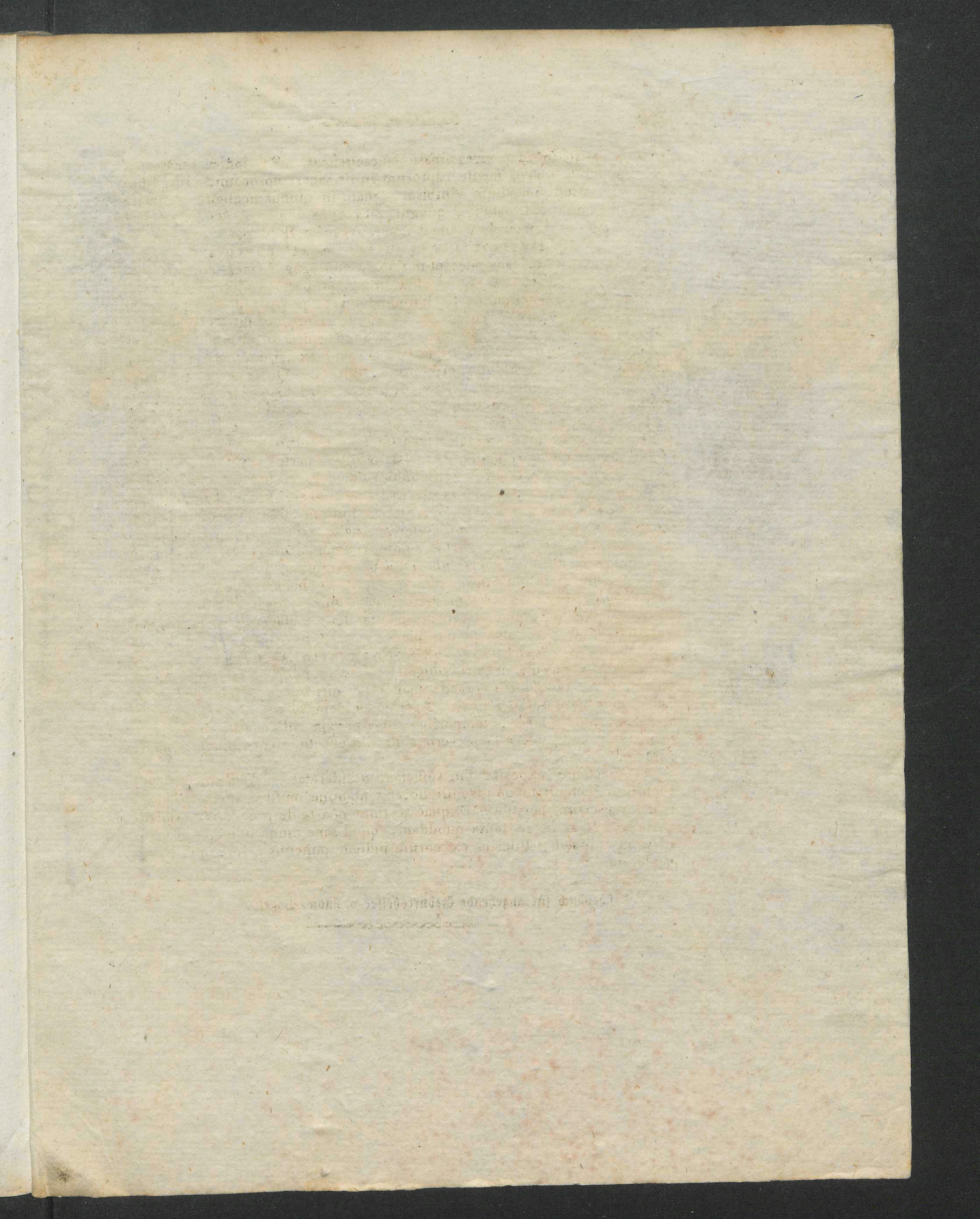
4.) Asphyxia ex congelatione nata.

Infelix quisque frigore congelatus, cui omnia vitae signa deesse videntur, certae mortis praeda maneret, nisi aquae gelidae vel nivis haberemus vires saluberrimas. Agentia quidem physica, et electricitas et galvanismus, nostris temporibus in asphyxia collandati, saepius sub manu non sunt, plerumque vero sine ullo effectui, sicut reliqua remedia adhibentur.

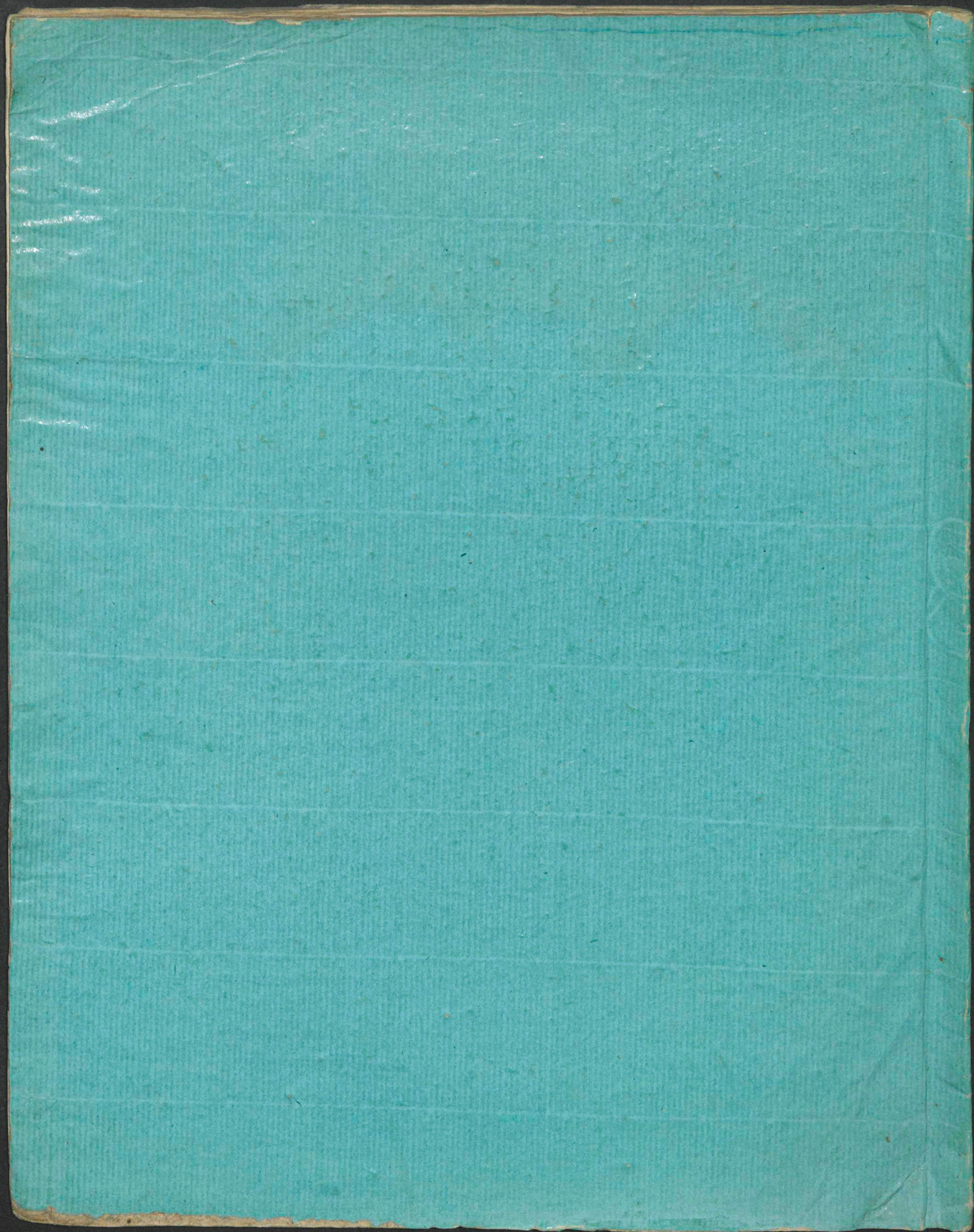
Hactenus exposita fini sufficiant desideratae. Aequum judicium doctorum sententiam de juvenili hocce tentamine omnino spero. Pensitent, praesertim, peritiores ea quae sectione quarta de praestantia remedii disserui, et si in re tanta quoddam, quod sane omne lubenter si vires adessent tulissem, tulerim ex eorum judicio punctum, jure meritoque gauderem.

⁸⁶⁾ Taschenbuch für angehende Geburtshelfer v. Ludw. Vogel.

gia uteri, nimio haemorrhoidum fluxu *Tissot* ⁶³), *Tralles* ⁶⁴)
Swieten ⁶⁵), *Vogel* ⁶⁶), et alii maximam illius medicaminis
 utilitatem ostenderunt. Simplex hoc fluidum in omnibus
 externis sanguinationibus, ne modo maxima arteria percissa
 sit, optimum et usitatissimum esse stipticum nulli nesciunt.

g. Vomitus.

Quamvis plurima ad vomitum sistendum dentur remedia,
 omnia tamen saepius parum vel nil efficere quotidiana docet
 experientia: aqua vero auxilium gelida praebet. Quidam
 doloribus colicis vehementissime affectus, omnia evomuerat,
 aquae vero frigidissimae potu a malo statim liberatus est. ⁶⁷)
De Haen idem de coquo quodam enarrat ⁶⁸). *Fr. Hoffmann*
 aquae gelidae potum aliis praestare putat medicaminibus, cum
 gravidarum plethoricarum vomitus minentur abortum, et sen-
 tentiam hanc suam exemplis probat et illustrat ⁶⁹). Pertinacis
 hystericarum vomitionis, potione aquae frigidissimae, vel
 glaciis devoratione tutius et celerius quam aliis medicaminibus
 domatae, Floyer multa adfert exempla. ⁷⁰) *Cel. Vogel* in
 gravidarum vomitu glaciem nominat efficacissimum remedium;
 item, in illis vomitionis ex artritide retrograda ortae, momentis,
 ubi omne auxilium perditum videatur, pilulas glaciales dandas
 et ipsa in cholera, ad vomitum sedandum, epithemata frigi-
 dissima abdomini admovenda atque aquam glaciale bibendam
 serio suadet. ⁷¹)

⁶³) Epist. med. pract. p. 20. 24. 25.

⁶⁴) De opio Sect. II. p. 29. 49. 50.

⁶⁵) Comment. T. IV. p. 1202.

⁶⁶) Praelect. §. 289.

⁶⁷) Der Arzt. Thl. IV. p. 579.

⁶⁸) Rat. med. T. IX. p. 187.

⁶⁹) Med. syst. T. IV. P. 3. Sect. 2. c. 6.

⁷⁰) Psychr. p. 115. 294.

⁷¹) Handbuch der praktischen Arzn. B. VI. p. 118. c. VI. p. 312. 320.

